

8. IZVJEŠTAJ O OCJENI DOKTORSKE DISERTACIJE

Opći podaci i kontakt doktoranda/doktorandice		
Titula, ime i prezime doktoranda/doktorandice	Dušanka Gajdić, univ.spec.oec.	
Nositelj/Nositelji studija	Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci	
Naziv studija	Poslijediplomski sveučilišni studij (doktorski studij) Ekonomija i poslovna ekonomija	
Matični broj doktoranda/doktorandice	84/11	
Naslov doktorske disertacije	Jezik pisanja rada	Engleski
	Hrvatski	Utjecaj suradnje i povjerenja na uspješnost opskrbnih lanaca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
	Engleski	The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain
Područje/polje	Društvene znanosti / ekonomija	

1. MENTOR/MENTORI

1.1. Mentor/Mentori	
Izv. prof. dr. sc. Kristina Petljak	Ekonomski fakultet Zagreb, Republika Hrvatska
1.2. Komentor/Komentori	
Izv. prof. dr. sc. Helga Pavlič Skender	Ekonomski fakultet u Rijeci, Republika Hrvatska
1.3. Izabrano povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije	
Titula, ime i prezime	Ustanova, država
1. Izv. prof. dr. sc. Željka Mesić	Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Republika Hrvatska
2. Prof. dr. sc. Marija Kaštelan Mrak	Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet, Republika Hrvatska
3. Izv. prof. dr. sc. Ivana Štulec	Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Republika Hrvatska

EKONOMSKI FAKULTET RIJEKA

Primljeno	21-12-2023
Kl. ozn.	643-03/23-05/09
Ur. br.	141-d-23-3
Org. jed.	01

2. OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

2.1. Ocjena doktorske disertacije

(ocjena mora sadržavati izvorni znanstveni doprinos i novo otkriće)

Na temelju pojedinačnih znanstvenih recenzija, članovi Povjerenstva daju zajedničku ocjenu doktorskog rada doktorandice Dušanke Gajdić, univ. spec. oec. Doktorski rad pod naslovom **The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain**, doktorandice Dušanke Gajdić, univ. spec. oec., predstavlja izvorni znanstveni rad koji predstavljenim sadržajem, obujmom, primijenjenom metodologijom i razinom kvalitete analize tematike, zadovoljava sve zahtjeve doktorskog rada.

Predmet istraživanja ovog doktorskog rada su opskrbeni lanci ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (hrv. EPPP), odnosno način na koji suradnja i povjerenje među članovima opskrbenog lanca utječu na uspješnost opskrbenog lanca EPPP. Jedan od ciljeva svakog opskrbenog lanca je da se poslovni subjekti ne promatraju individualno, već kao članice mreže koja se sastoji od više poslovnih subjekata koji su uključeni u stvaranje vrijednosti. Navedeni se cilj može postići samo kroz suradnju svih članova u opskrbenom lancu. Zbog nedovoljne istraženosti samih odnosa u opskrbenom lancu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a posebice opskrbenih lanaca EPPP, glavni cilj rada je upravo detaljnije razmatranje i analiziranje opskrbenih lanaca EPPP, odnosno ispitati percepcije proizvođača i trgovaca na malo EPPP o važnosti suradnje i povjerenja za njihov nastup na tržištu i sveukupnu uspješnost opskrbenih lanaca EPPP.

U skladu s postavljenim istraživačkim problemom doktorskog rada, definirani su sljedeći ciljevi istraživanja:

1. Teorijski sumirati i kritički analizirati postojeću inozemnu i domaću literaturu iz područja upravljanja opskrbnim lancem, upravljanja opskrbnim lancem poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, s posebnim osvrtom na suradnju, povjerenje i uspješnost opskrbenog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
2. Istražiti povezanost između suradnje i povjerenja među članovima opskrbenog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
3. Utvrditi postoje li razlike u suradnji i međusobnom povjerenju sudionika opskrbenog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s obzirom na vrstu proizvoda (svježi ekološki poljoprivredno-prehrambeni proizvodi ili prerađevine).
4. Testirati pouzdanost mjernog instrumenta za mjerenje uspješnosti opskrbenog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
5. Predložiti potrebne kratkoročne i dugoročne aktivnosti koje će doprinijeti pospješivanju suradnje i povjerenja u upravljanju opskrbnim lancem ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, čime će se omogućiti poboljšanje uspješnosti opskrbenih lanaca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Doktorski rad izrađen je prema skandinavskom modelu, te objedinjeno prikazuje četiri (4) znanstvena rada:

1. **Conceptualizing collaboration, trust and performance in agri-food supply chain management: a systematic literature review and frame of reference**
2. **Collaboration, trust and performance in agri-food supply chains: a bibliometric analysis**
3. **Preliminary research about producers' perceptions of relationship quality with retailers in the supply chain of organic food products in Croatia**
4. **Assessing the influence of collaboration and trust on the organic agri-food supply chain performance: empirical insights from producers and retailers**

Prva dva rada identificiraju, ocjenjuju i strukturiraju istraživanja koja se fokusiraju na "suradnju" (engl. collaboration (C)), "povjerenje" (engl. trust (T)) i "uspješnost" (engl. performance (P)) u lancima opskrbe poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, otkrivaju intelektualnu osnovu znanstveno-istraživačkog područja, odnosno kako se raspravlja o C, T i P u području upravljanja opskrbnim lancima EPPP, te smjer u kojem se razvijala ta rasprava u razdoblju od 18 godina (od 2003. do početka 2020.). Rezultati provedenih analiza ukazuju da se ovoj temi još uvijek ne pridaje dovoljna istraživačka pozornost, unatoč važnosti opskrbenog lanca EPPP za mnoge zemlje, pa tako i Republiku Hrvatsku. Dosadašnja se istraživanja više usredotočuju na povjerenje nego na uspješnost i/ili "suradnju". Povezanost i međuovisnost C, T i P još je uvijek nedovoljno istraženo područje s fokusom na stavove individualne percepcije primarnog poljoprivredno-prehrambenog u odnosu na njegove nizvodne partnere u lancu. Iz navedenog razloga kandidatkinja je u trećem znanstvenom radu provela preliminarno istraživanje na uzorku proizvođača i trgovaca EPPP na hrvatskom tržištu ekološke hrane putem dubinskih intervjua. Rezultati istraživanja su pokazali da se percepcije proizvođača EPPP o utjecaju suradnje i povjerenja na sveukupnu uspješnost razlikuju ovisno o duljini suradnje s trgovcima, vrsti proizvoda, i postotku ukupne prodaje koju prodaju putem trgovaca. Što se tiče trgovaca stavovi se također razlikuju s obzirom radi li se o velikim trgovcima mješovite robe, većim specijaliziranim trgovcima ili malim i srednjim trgovcima EPPP.

Doktorandica Dušanka Gajdić, univ. spec. oec. je nakon opsežnog pregleda literature i provedene bibliografske analize, sukladno utvrđenom problemu i predmetu istraživanja postavila **konceptualni istraživački model i temeljnu znanstvenu hipotezu: „Suradnja i povjerenje utječu na uspješnost opskrbenih lanaca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih**

proizvoda“. Na povjerenje kao centralnu varijablu utječu razni pokretači ili preduvjeti kvalitetne suradnje što se u konačnici održava na uspješnost proizvođača EPPP i trgovca EPPP pojedinačno, kao i opskrbnog lanca EPPP u cjelini. Kako bi se testirao konceptualni istraživački model, formulirane su dvije hipoteze:

H1: Suradnja među članovima opskrbnog lanca utječe na povjerenje u opskrbnom lancu ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i

H2: Povjerenje među članovima opskrbnog lanca utječe na uspješnost opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, koje su se analizirale putem 11 podhipoteza.

Doktorandica je istraživanjem provjerila i treću postavljenu hipotezu, **H3: Postoje razlike u suradnji i međusobnom povjerenju sudionika opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira navedenim opskrbnim lancem (svježi ekološki poljoprivredno-prehrambeni proizvodi ili prerađevine**

Konceptualni istraživački model detaljno je opisan u četvrtom radu, koji se temelji se na empirijskim istraživanjima provedenima na uzorku od 81 proizvođača EPPP i 22 trgovca na malo koji u svom asortimanu prodaju i EPPP. Anketiranje je provedeno na području Republike Hrvatske (RH). Percepcije proizvođača i trgovaca na malo EPPP o utjecaju C i T na P prikupljene su putem dva anketna upitnika (za proizvođače EPPP i za trgovce EPPP), koji su dizajnirani s ciljem testiranja postavljanog konceptualnog istraživačkog modela i predloženih hipoteza. Hipoteze H1 i H2 su testirane metodom modeliranja strukturalnih jednadžbi primjenom metode parcijalnih najmanjih kvadrata (PLS-SEM), dok je H3 ispitivana t-testom za nezavisne uzorke na način da je ispitivano postoji li statistički značajna razlika u odgovorima proizvođača EPPP vezanima uz među-organizacijsku suradnju i povjerenje prema trgovcima s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira navedenim opskrbnim lancem (svježi ekološki poljoprivredno-prehrambeni proizvodi ili prerađevine).

Prva i druga istraživačka hipoteza su potvrđene, jer su rezultati istraživanja pokazali pozitivan i značajan utjecaj suradnje na povjerenje te pozitivan statistički značajan utjecaj povjerenja na uspješnost i kod proizvođača i trgovaca na malo. Nadalje, treća hipoteza je odbačena jer su rezultati istraživanja pokazali da ne postoje razlike u uspješnosti opskrbnih lanaca EPPP s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira navedenim opskrbnim lancem (svježi EPPP ili prerađevine).

Provedeno istraživanje značajno doprinosi znanstvenoj spoznaji o suradnji, povjerenju i uspješnosti u opskrbnim lancima ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na više načina:

1. Razvijen je konceptualni istraživački model kojim je mjerena percipirana uspješnost opskrbnih lanaca EPPP i ispitan utjecaj varijabli suradnje i povjerenja na uspješnost opskrbnog lanca EPPP pri čemu se provedena analiza temeljila na ocjenama dva člana lanca što čini vrijedan doprinos u smislu boljeg razumijevanja uspješnosti opskrbnih lanaca iz perspektive dvosmjernje veze u opskrbnim lancima EPPP.
2. Dizajniran je i validiran instrument za mjerenje uspješnosti opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
3. Znanstvena literatura je unaprijeđena novim spoznajama o suradnji, povjerenju i uspješnosti, kao i o njihovom međuođnosu u opskrbnom lancu EPPP, iz perspektive proizvođača EPPP i trgovaca EPPP.

Aplikativan doprinos doktorskog rada ogleda se u vrijednim preporukama za proizvođače i trgovce EPPP. Rezultati istraživanja članovima opskrbnog lanca EPPP pružaju dokaze o stvarnim prednostima ulaganja napora u razvoj čimbenika suradnje i povjerenja i vertikalne integracije kako u smislu postizanja operativne izvrsnosti tako i poboljšanja ekonomskih pokazatelja svakog člana lanca, a i cjelokupnog lanca opskrbe hranom. Hrvatsko ekološko tržište pripada novoj tržišnoj kategoriji i još je uvijek nerazvijeno u pogledu potražnje i ponude, gdje se ekološki proizvodi još uvijek uglavnom prodaju putem izravnih kanala distribucije. Preporuka je da se dodatno usmjeri na bolju organizaciju tržišta ekoloških proizvoda, razvoj odgovarajuće infrastrukture i bolju suradnju trgovaca s domaćim proizvođačima. Da bi se ojačala suradnja između proizvođača i trgovaca EPPP potrebno je da obje strane ulažu veće napore u tom smjeru jer se često više usredotočuju na svoje poslovanje radije nego na stvaranje integriranog sustava međusobne suradnje. Trgovci bi trebali pokušati poticati osobne veze sa svojim dobavljačima EPPP i tako raditi na jačanju povjerenja te poboljšati komunikaciju i razmjenu informacija s dobavljačima koja se svodi uglavnom samo na informacije o cijenama i uvjetima isporuke. S druge strane za proizvođače je važno daljnje usavršavanje osobito u području standardizacije proizvoda, distribucije, marketingu (uglavnom se radi o vrlo kvalitetnim proizvodima, ali imaju lošu promociju), educirati se ili zaposliti osobe za pregovaranje i komunikaciju s trgovcima. Potrebna je veća uključenost EPPP u maloprodajni sektor, poticati kod trgovaca rast ponude i veću dostupnost hrvatskih EPPP na njihovim policama. Za proizvođače je potrebno raditi na udruživanju i povećanju proizvodnje, jer je nedovoljna proizvodnja te slaba ponuda prerađevina trenutno najveća prepreka plasmanu proizvoda kroz maloprodajne kanale, a time i razvoju dugoročne suradnje. Potrebno je udruživanje i na horizontalnoj i vertikalnoj razini. Doktorandica Dušanka Gajdić zaključuje da je potrebno planski raditi na razvoju maloprodajnog tržišta EPPP koja podrazumijeva zajednički razvoj infrastrukture (skladišta, hladnjača, prerađivačka postrojenja itd.) što je ključan čimbenik za bolju dugoročnu suradnju i daljnji rast povjerenja i u konačnici bolju uspješnost opskrbnih lanaca EPPP.

Zaključno, članovi Povjerenstva su jednoglasni da je doktorandica Dušanka Gajdić, univ. spec. oec. pokazala zavidnu razinu primjene metodologije i provođenja znanstvenog istraživanja te da je njezin doktorski rad pod nazivom **The Impact**

of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain, koji je izrađen prema skandinavskom modelu i temelji se na četiri znanstvena rada **izvorni znanstveni rad koji daje doprinos ekonomskoj znanosti u teorijskom i aplikativnom smislu.**

2.2. Mišljenje i prijedlog

Članovi Povjerenstva ocjenjuju da je tema rada aktualna, znanstveno i društveno relevantna. Rad je sadržajno dobro strukturiran, a materija izložena logičnim redoslijedom i znanstvenim stilom pisanja. Pristupnica je u doktorskom radu na primjeren način definirala hipoteze, ciljeve i sadržajnu strukturu rada te je dokazala sposobnost primjene odgovarajućih metoda znanstvenog istraživanja. Glavni nalazi i rezultati istraživanja su adekvatno argumentirani i potkrijepljeni zaključcima. U radu su jasno izdvojena ograničenja provedenog istraživanja i smjernice za poboljšanje budućih istraživanja. Problem istraživanja sveobuhvatno je obrađen što rezultira znanstvenim doprinosom doktorskog rada u području koje je još uvijek nedovoljno istraženo.

Na temelju prethodno iznesenih zaključaka, analize ciljeva, hipoteza, sadržaja te analize znanstvenog istraživanja i prezentiranih zaključaka, Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada doktorandice Dušanke Gajdić, univ. spec. oec. donosi sljedeći :

ZAKLJUČAK

- da doktorski rad Dušanke Gajdić, univ. spec. oec. naslova **THE IMPACT OF COLLABORATION AND TRUST ON PERFORMANCE IN THE ORGANIC FOOD SUPPLY CHAIN** predstavlja originalni znanstveni rad u skladu s međunarodno prihvaćenim standardima kvalitete doktorata;
- da je doktorski rad znanstveno djelo koje je doktorandica samostalno izradila te koje sadrži izvorne i originalne znanstvene spoznaje;
- da doktorandica adekvatno i konzistentno primjenjuje metodologiju znanstveno-istraživačkog rada u svim fazama znanstvenog istraživanja: od definiranja ciljeva, istraživačkih pitanja i znanstvenih hipoteza, upotrebe znanstvenih metoda i njihova uobličavanja u adekvatnu metodologiju, te ispravne interpretacije dobivenih rezultata;
- da doktorandica izvrsno poznaje predmet istraživanja, sve konstrukte istraživanja te da je odgovarajućim znanstvenim metodama uspješno testirala postavljene znanstvene hipoteze;
- da doktorski rad po svom sadržaju, metodologiji, empirijskom istraživanju te prikazanim rezultatima istraživanja, ukazuje na činjenicu da doktorandica raspolaže potrebnim teorijskim i empirijskim znanjima te da postojeće spoznaje koristi na inovativan i učinkovit način, ostvarujući tako doprinos području društvenih znanosti, polju ekonomije;
- da doktorandica Dušanka Gajdić, univ. spec. oec. ispunjava sve zakonske uvjete za pristupanje obrani doktorskog rada i stjecanje akademskog stupnja doktora ekonomskih znanosti, znanstvenog područja društvene znanosti, polja ekonomije.

Na temelju svega navedenog u ovom Izvješću, Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada iznosi sljedeći

PRIJELOG FAKULTETSKOM VIJEĆU

- da prihvati Izvješće o ocjeni doktorskog rada doktorandice Dušanke Gajdić, univ. spec. oec. naslova **THE IMPACT OF COLLABORATION AND TRUST ON PERFORMANCE IN THE ORGANIC FOOD SUPPLY CHAIN**;
- da se nastavi postupak stjecanja znanstvenog stupnja doktora ekonomskih znanosti Dušanke Gajdić, univ. spec. oec.;
- da imenuje Povjerenstvo za obranu doktorskog rada, te da imenuje zapisničara te odredi vrijeme i mjesto obrane doktorskog rada.

2.3. Izabrano Povjerenstvo za ocjenu doktorske disertacije

Titula, ime i prezime, ustanova, država:	Potpis:
1. Izv. prof.dr.sc. Željka Mesić, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, predsjednik Povjerenstva	

2. Prof. dr. sc. Marija Kaštelan Mrak, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, član
3. Izv. prof. dr. sc. Ivana Štulec, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, član

2.4. Sjednica nadležnog tijela i točka dnevnog reda u okviru koje je imenovano Povjerenstvo

Fakultetsko vijeće Ekonomskog fakulteta u Rijeci, na 291. sjednici, održanoj 13. studenog 2023. godine

2.5. Napomena
(po potrebi)

U Rijeci, 15.12.2023.

M.P.

Zagreb, 13.12.2023. godine

ZNANSTVENA RECENZIJA DOKTORSKE DISERTACIJE

Titula, ime i prezime
doktoranda/doktorandice

Dušanka Gajdić, univ.spec.oec.

Naslov doktorske disertacije

The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain

Doktorska disertacija kandidatkinje Dušanke Gajdić, univ.spec.oec., pod nazivom „**The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain**“, predstavlja izvorni znanstveno-istraživački rad koji pruža sveobuhvatnu kritičku analizu postojećih znanstvenih spoznaja iz područja upravljanja opskrbnim ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (EPPP) i mjerenja uspješnosti opskrbnih lanaca EPPP.

U posljednjih 20 - tak godina na svjetskom i hrvatskom tržištu raste potražnja za ekološkim prehrambenim proizvodima, a ponuda je sve kvalitetnija i raznovrsnija. Najveće ograničenje za daljnji razvoj proizvodnje i potrošnje ovih proizvoda je mala učinkovitost distribucije. Kako bi poboljšali plasman vlastitih proizvoda i povećali svoj udio u dodatnoj vrijednosti proizvoda za ove proizvođače je nužno da se uključe u dobro organizirane i upravljane opskrborne lance. Suradnja i povjerenje ključni su za bolji protok proizvoda i informacija, kao i za konkurentnost i performanse pojedinačnih članova lanca i cijelih lanaca čime se osigurava bolja suradnja i zajednička rješenja za rastuće probleme vezane uz kvalitetu i sigurnost hrane i druge teško uočljive attribute prehrambenih proizvoda. Svrha istraživanja je istražiti važnost suradnje i povjerenja kao glavnih odrednica uspješnosti opskrbnih lanaca EPPP te ukazati na moguća poboljšanja.

Disertacija se bavi s pet odvojenih, ali i međusobno povezanih ciljeva istraživanja:

1. Teorijski sumirati i kritički analizirati postojeću inozemnu i domaću literaturu iz područja upravljanja opskrbnim lancem, upravljanja opskrbnim lancem poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, s posebnim osvrtom na suradnju, povjerenje i uspješnost opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
2. Istražiti povezanost između suradnje i povjerenja među članovima opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
3. Utvrditi postoje li razlike u suradnji i međusobnom povjerenju sudionika opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda s obzirom na vrstu proizvoda (svježi ekološki poljoprivredno-prehrambeni proizvodi ili prerađevine).
4. Testirati pouzdanost mjernog instrumenta za mjerenje uspješnosti opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
5. Predložiti potrebne kratkoročne i dugoročne aktivnosti za poboljšanje uspješnosti opskrbnih lanaca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Doktorsku disertaciju čine četiri zasebna i međusobno povezana znanstvena rada (skandinavski model). U prvom i drugom znanstveno-istraživačkom radu kandidatkinja daje odgovor na prvo istraživačko pitanje „Kako se raspravlja o suradnji, povjerenju i uspješnosti u području upravljanja opskrbnim lancima poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (eng. Agri-food-supply chain, AFSC) i kako su se razvijali tijekom vremena?“ Kandidatkinja koristi relevantnu i aktualnu metodu sustavnog pregleda literature (eng. Systematic literature review, SLR) u kombinaciji s bibliometrijskom analizom (eng. Bibliometric analysis, BA). Kandidatkinja objašnjava osnovne načine mjerenja suradnje, povjerenja i uspješnosti opskrbnih lanaca, te ukazuje na prednosti i nedostatke dosadašnjih istraživanja s kojima se susreće znanost. Spomenuti su najvažniji znanstvenici i njihov doprinos razvoju ovog znanstvenog područja.

Shodno nalazima dobivenim u prva dva rada i činjenice da nedostaje empirijskih istraživanja specifičnih aktivnosti i odnosa koji se formiraju unutar opskrbnih lanaca EPPP, a u skladu s drugim i trećim istraživačkim ciljem, provedeno je preliminarno empirijsko istraživanje tj. polustrukturirani dubinski intervju na uzorku proizvođača i trgovaca na malo EPPP na području RH. Rezultati istraživanja prikazani su u trećem radu, a pokazali su da se percepcije proizvođača EPPP o utjecaju suradnje i povjerenja na sveukupnu izvedbu razlikuju ovisno o duljini suradnje s trgovcima, vrsti proizvoda, i postotku ukupne prodaje koju prodaju putem trgovaca. Što se tiče trgovaca stavovi se također razlikuju s obzirom radi li se o velikim trgovcima mješovite robe, većim specijaliziranim trgovcima ili malim i srednjim trgovcima EPPP. Ovo kvalitativno istraživanje bilo je prvo takve vrste provedeno u Hrvatskoj i poslužilo je kao temelj za provođenje istraživanja na većem uzorku proizvođača i trgovaca EPPP rezultati kojeg su prikazani u četvrtom radu.

Četvrti rad (u postupku objavljivanja) temelji se na empirijskim istraživanjima provedenima na uzorku od 81 proizvođača EPPP i 22 trgovca na malo koji u svom asortimanu prodaju i EPPP. Kandidatkinja u ovom radu koji je temelj njene doktorske disertacije daje odgovor na treće i četvrto istraživačko pitanje. Sukladno predmetu i cilju istraživanja, kandidatkinja u ovom

radu postavlja model istraživanja i temeljnu znanstvenu hipotezu „Suradnja i povjerenje utječu na uspješnost lanaca opskrbe EPPP“. Za ispitivanje postavljenog modela formulirane su dvije glavne hipoteze: H1) Suradnja među članovima opskrbnog lanca utječe na povjerenje u opskrbnom lancu ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda koja je analizirana kroz 5 podhipoteza te H2) Povjerenje među članovima opskrbnog lanca utječe na uspješnost opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, koja je analizirana kroz 6 podhipoteza.

Metode istraživanja primijenjene u znanstvenim radovima primjerene su ekonomskim istraživanjima i sukladne metodama navedenim u prijavi teme doktorske disertacije. Utjecaj varijabli povjerenja i suradnje na uspješnost opskrbnih lanaca EPPP ispitan je postupkom modeliranja strukturalnih jednačbi primjenom metode parcijalnih najmanjih kvadrata (PLS-SEM). Sve metode korištene u istraživanju dobro su objašnjene, a njihova primjena u istraživanju adekvatno je obrazložena. Rezultati anketnog ispitivanja obrađeni su u statističkim programima IBM SPSS21 i PLS-SEM.

Zaključno, rezultati istraživanja pokazali su pozitivan i značajan utjecaj suradnje na povjerenje te pozitivan statistički značajan utjecaj povjerenja na uspješnost i kod proizvođača i trgovaca na malo. Analizirajući pojedine pokazatelje suradnje rezultati su pokazali da postoje neke razlike u percepciji proizvođača u odnosu na trgovce. Proizvođači EPPP smatraju da razmjena informacija i komunikacija nije bitno utjecala na povjerenje u trgovce, jer se povjerenje uglavnom gradi na prethodnom iskustvu kvalitetne i poštene suradnje. S druge strane trgovci na malo razmjenu informacija te osobito kvalitetnu komunikaciju smatraju važnim prethodnikom povjerenja. Nadalje, istraživanje ukazuje da ne postoje razlike između opskrbnih lanaca EPPP s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira navedenim opskrbnim lancem (svježi EPPP ili prerađevine).

Rezultati dobiveni provedbom doktorske disertacije daju znanstvenu i praktičnu vrijednost u otkrivanju novih spoznaja u smislu boljeg razumijevanja uspješnosti opskrbnih lanaca iz perspektive dvosmjerne veze u opskrbnim lancima EPPP. Znanstveni doprinos ove doktorske disertacije ogleda se u razvoju, testiranju pouzdanosti i validaciji instrumenta za mjerenje uspješnosti opskrbnog lanca ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Doprinos rada očituje se i u kvantitativnom ispitivanju povjerenja, suradnje i uspješnosti, kao prvom takvom istraživanju provedenom u Hrvatskoj, ali i u EU. Nadalje, u radu je mjerena percipirana uspješnost opskrbnih lanaca EPPP i ispitan utjecaj varijabli suradnje i povjerenja na uspješnost opskrbnog lanca EPPP pri čemu se provedena analiza temeljila na ocjenama dva člana lanca što čini vrijedan doprinos u smislu boljeg razumijevanja uspješnosti opskrbnih lanaca iz perspektive dvosmjerne veze u opskrbnim lancima EPPP.

Osim znanstvenog doprinosa važan je i aspekt praktičnih implikacija za proizvođače i trgovce EPPP. Stoga su u skladu s petim ciljem istraživanja dane preporuke koje mogu doprinijeti pospješivanju suradnje i povjerenja u upravljanju opskrbnim lancem EPPP. Nalazi ovog istraživanja pokazali su da iako hrvatsko tržište EPPP spada u nova i još nedovoljno razvijena tržišta, opskrbe lance EPPP u Hrvatskoj karakterizira visoka razina povjerenja, sa stajališta proizvođača i trgovaca na malo, koja se temelji na kvalitetnoj prošloj suradnji koja teži dugoročnim poslovnim odnosim. Također, kvalitetna suradnja i visoka razina povjerenja pozitivno utječe na poboljšanje financijskih i nefinancijskih pokazatelja uspješnosti članova pojedinačno, ali i cijelog lanca opskrbe. Kandidatkinja je predložila mjere i aktivnosti koje je neophodno poduzeti i koje predstavljaju značajan doprinos u rješenu postojećih problema u opskrbnim lancima EPPP u Hrvatskoj.

Izv. prof. dr. sc. Željka Mesić, Predsjednik Povjerenstva

Prof. dr. sc. Marija Kaštelan Mrak, članica Povjerenstva

Ekonomski fakultet Rijeka

Rijeka, 10.12. 2023.

ZNANSTVENA RECENZIJA DOKTORSKE DISERTACIJE

Titula, ime i prezime doktoranda/doktorandice	Dušanka Gajdić, univ. spec. oec.
Naslov doktorske disertacije	The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain

Disertacija obrađuje problematiku koja je uvijek aktualna, a i dodatno je aktualizirana nedavnim poremećajima u lancima opskrbe uzrokovanim zdravstvenim i sigurnostima prijetnjama na globalnim tržištima. Ujedno disertacija ukazuje i na određene specifičnosti u prehrambenim lancima čime doprinosi boljem razumijevanju čimbenika uspješnosti suradnje unutar lanaca opskrbe kao složenih organizacijskih obrazaca čije je oblikovanje i vođenje moguće pospešiti sukladno saznanjima koja je proizvela ova doktorska disertacija. Moguće je ustvrditi da priložena disertacija predstavlja napredniji stadij u razvoju teorije upravljanja lancima opskrbe utoliko što dopunjuje postojeći fond empirijskih istraživanja pretežito zasnovanih na analizi pojedinačnih slučajeva, jednom jasnije strukturiranom statističkom analizom. Na taj način, potvrđivanjem/opovrgavanjem eksplicitnih istraživačkih hipoteza gradi konzistentniju i dovoljno generičku teorijsku podlogu.

Kako je doktorska disertacija zasnovana na tzv. skandinavskom modelu, to su dva od ukupno četiri priložena rada već evaluirana i potvrđena kao znanstveno relevantna od strane uredništava časopisa u kojima su radovi objavljeni; to su drugi rad, objavljen u *Brittish Food Journal* 125(2), koji sadrži bibliometrijsku analizu kako i navodi njegov naslov: *Collaboration, trust and performance in agri-food supply chains: a bibliometric analysis* te treći rad „*Preliminary Research about Producers' Perceptions of Relationship Quality with Retailers in the Supply Chain of Organic Food Products in Croatia*” (*Sustainability* 13(24), 13673; <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/24/13673>)

Prvi rad u nizu pruža uvid u kategorijalni aparat Rad se nalazi u postupku izdavanja te sadrži tematski uređen pregled relevantne literature (engl. *content analysis*) koja pažnju usredotočuje na pitanja teorijskog određenja te provedbe empirijskih istraživanja po pitanjima suradnje, povjerenja te uspješnosti i to u segmentu proizvodnje i trgovanja poljoprivrednim proizvodima. (naslov rada: „*Conceptualizing collaboration, trust and performance in agri-food supply chain management: a systematic literature review and frame of reference*”)

Zadnji, četvrti rad u ovoj disertaciji naslovljen je „*Assessing the Influence of Collaboration and Trust on the Organic Agri-Food Supply Chain Performance: Empirical Insights from Producers and Retailers*”. Rad je pripremljen za objavu.

Budući da su radovi objavljeni ili će biti objavljeni u inozemnim časopisima, napisani su na engleskom jeziku. Uz njih su priloženi Uvod te Zaključak, koji uz naveden radove tvore jedinstvenu cjelinu. Kroz Uvod je sistematizirano područje istraživanja te je određen predmet istraživanja, uz kratak osvrt na relevantnu teorijsku osnovu temeljem koje su razrađeni problem istraživanja, istraživačka pitanja, istraživački postupak te glavne i pomoćne hipoteze. Zaključno, šesto poglavlje sumira rezultate provedenih opažanja i analiza uz obrazloženje potvrđenih hipoteza te raspravu o eventualnim konceptualno-metodološkim ograničenjima postojećeg istraživanja uz izvođenje prijedloga za nastavak istraživanja.

Istraživanje je provedeno na sustavan način i sve su faze istraživačkog postupka uredno dokumentirane. Na to ukazuju mnogobrojni prilozi osnovnom tekstu, te izdašan popis korištenih referenci (372 naslova), Posebno je vrijedno istaknuti da su u prilogima sadržani: objedinjen popis ključnih pojmova, ključnih riječi i naslova radova korištenih tematskom pregledu literature (prvi rad), detaljnu razradu metodologije uz poglavlje 3 (drugi rad); istraživačka opažanja vezana uz odgovore ispitanika iz istraživačkog uzorka, detaljan prikaz načina (mjernih skala) korištenih za utvrđivanje vrijednosti varijabli te prikaz dobivenih mjerenja i provedenih statističkih postupaka.

Slijedom svega navedenog smatram da ova doktorska disertacija udovoljava svim propisanim zahtjevima kvalitete doktorskih istraživanja. Pristupnica je ostvarila je znanstveni doprinos u teorijskom, metodološkom i aplikativnom području što je kvalificira za postizanje zvanja doktora znanosti u području društvenih znanosti i polju ekonomije.

Prof. dr. sc. Marija Kaštelan Mrak, članica Povjerenstva

A handwritten signature in black ink, appearing to be the initials 'MK' or a similar stylized representation of the name Marija Kaštelan Mrak.

Zagreb, 14.12.2023.

ZNANSTVENA RECENZIJA DOKTORSKOG RADA

Titula, ime i prezime
doktoranda/doktorandice

Dušanika Gajdić, univ. spec. oec.

Naslov doktorskog rada

The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain

Predmet istraživanja doktorskog rada pod naslovom **The Impact of Collaboration and Trust on Performance in the Organic Food Supply Chain**, doktorandice Dušanike Gajdić, univ. spec. oec., su opskrbeni lanci ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda (EPPP), odnosno način na koji suradnja i povjerenje među članovima opskrbnog lanca utječu na uspješnost opskrbnog lanca EPPP. Doktorski rad napisan je po skandinavskom modelu i sastoji se od četiri zasebna, ali povezana znanstvena rada. Od toga su dva rada već objavljena u priznatim znanstvenim časopisima (British Food Journal i Sustainability), a preostala dva su u procesu objave.

Zbog nedovoljne istraženosti samih odnosa u opskrbnom lancu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a posebice EPPP, glavni cilj rada je detaljnije razmotriti i proanalizirati odnose unutar ovih opskrbnih lanaca odnosno ispitati percepcije proizvođača i trgovaca na malo EPPP o važnosti suradnje i povjerenja za njihov nastup na tržištu i sveukupnu uspješnost lanca opskrbe EPPP.

Doktorski rad pažljivo je osmišljen i strukturiran, te kroz prikazana četiri znanstvena rada sustavno i temeljito daje prikaz postojećih teorijskih spoznaja i primarnih rezultata istraživanja. Doktorandica u svom istraživanju koristi raznovrsne i prikladne metodološke pristupe te daje jasne i precizne rezultate istraživanja temeljem testiranja postavljenih hipoteza.

Prvi i drugi rad pregledni su znanstveni radovi. Kroz opsežan i temeljit sustavni pregled literature u prvom radu i bibliometrijsku analizu u drugom radu daje se sustavni pregled dosadašnjih istraživanja s fokusom na „suradnju“, „povjerenje“ i „uspješnost“ (eng. „collaboration“ „trust“ „performace“, CTP model) u lancima opskrbe hranom. Nalazi su pokazali da se velik broj radova bavi problematikom upravljanja lancima opskrbe hranom, no iznimno mali broj radova pristupa ovom problemu holistički kao što je to slučaj sa predloženim CTP modelom. Također, prilikom pretraživanja literature otkriven je mali broj radova u kojima se elaborira istraživanje odnosa u lancima opskrbe EPPP. Navedeno ukazuje na potrebu za daljnjim istraživanjima u području spomenutih lanaca opskrbe, posebice zbog toga što ekološka poljoprivredno-prehrambena proizvodnja danas sve više dobiva na značaju.

Treći rad empirijske je prirode. Slijedom sve veće relevantnosti EPPP u potrošnji modernih potrošača i utvrđenog jaza u literaturi, provedena su preliminarna empirijska istraživanja tj. polustrukturirani dubinski intervjui na uzorku proizvođača i trgovaca na malo EPPP na području Republike Hrvatske. Rezultati su prikazani u trećem radu objavljenom u časopisu Sustainability. Glavni cilj bio je utvrditi kako proizvođači i trgovci EPPP percipiraju glavne čimbenike suradnje i utječu li oni na međusobno povjerenje i njihovu uspješnost. Rezultati su pokazali da se percepcije proizvođača o utjecaju suradnje i povjerenja na sveukupnu uspješnost razlikuje ovisno o duljini suradnje s trgovcima, vrsti proizvoda, i postotku ukupne prodaje koju prodaju putem trgovaca. Što se tiče trgovaca stavovi se također razlikuju s obzirom na to radi li se o velikim trgovcima mješovite robe, većim specijaliziranim trgovcima ili malim i srednjim trgovcima zdrave hrane. Ovo istraživanje bilo je prvo takve vrste provedeno u Hrvatskoj i poslužilo je kao temelj za provođenje istraživanja na većem uzorku proizvođača i trgovaca EPPP koje je prikazano u četvrtom radu „Assesing the influence of collaboration and trust on the organic agri-food supply chain performance: empirical insights from producers and retailers“.

Četvrti rad također je empirijske prirode i u postupku je objavljivanja. Četvrti rad se temelji na empirijskim istraživanjima provedenima na uzorku od 81 proizvođača EPPP i 22 trgovca na malo koji u svom asortimanu između ostalog prodaju i EPPP. Četvrti rad daje glavni i najznačajniji empirijski znanstveni doprinos iz područja upravljanja lancima opskrbe EPPP. U tom radu postavljen je konceptualni istraživački model i tri glavne hipoteze rada koje su analizirane kroz nekoliko podhipoteza. Doktorandica je u svrhu testiranja postavljenih hipoteza rada provela primarno istraživanje metodom anketiranja, pri čemu je anketu temeljila na relevantnoj znanstvenoj literaturi, a dijelom je anketu modificirala ostvarujući tako originalan aplikativni doprinos u razvoju navedenog mjernog instrumenta.

Doktorandica je primijenila odgovarajuće statističke metode za obradu primarnih podataka. Prva i druga hipoteza istraživanja analizirane su korištenjem metode modeliranja strukturalnih jednadžbi parcijalnih najmanjih kvadrata (PLS-SEM), koja podržava manje uzorke istraživanja i koristi se u istraživanju upravljanja opskrbnim lancem. Treća hipoteza ispitivana je t-testom za nezavisne uzorke na način da je ispitivano postoji li statistički značajna razlika u aritmetičkim sredinama stavova proizvođača EPPP vezanima uz među-organizacijsku suradnju i povjerenje prema trgovcima s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira

navedenim opskrbnim lancem (svježi ekološki poljoprivredno-prehrambeni proizvodi ili prerađevine). Prikupljeni podaci analizirani su korištenjem MS Office Excela, IBM SPSS programskog paketa 25.0 i SmartPLS4 softvera.

Konceptualnim modelom i provedenim istraživanjem potvrđene su prve dvije hipoteze istraživanja. Zaključno, rezultati su pokazali pozitivan i značajan utjecaj suradnje na povjerenje te pozitivan statistički značajan utjecaj povjerenja na uspješnost i kod proizvođača i kod trgovaca na malo. Analizirajući pojedine pokazatelje suradnje rezultati su pokazali određene razlike u percepciji proizvođača u odnosu na trgovce. Proizvođači EPPP smatraju da razmjena informacija i komunikacija nije bitno utjecala na povjerenje u trgovce, jer se povjerenje uglavnom gradi na prethodnom iskustvu kvalitetne i poštene suradnje. S druge strane trgovci na malo razmjenu informacija te osobito kvalitetnu komunikaciju smatraju važnim prethodnikom povjerenja. Treća istraživačka hipoteza je odbačena jer nije potvrđeno da postoje razlike između opskrbnih lanaca EPPP s obzirom na vrstu proizvoda koja se plasira navedenim opskrbnim lancem (svježi EPPP ili prerađevine). Navedeni rezultat u suprotnosti je s rezultatom preliminarnog istraživanja u trećem radu koje je pokazalo da je ovisnost proizvođača EPPP o trgovcima uvjetovana količinom proizvodnje i vrstom proizvoda (svježi ili prerađeni). Međutim navedeno istraživanje provedeno je na malom uzorku proizvođača EPPP.

Ovaj doktorski rad ima sva obilježja originalnog i izvornog znanstvenog rada. Kroz četiri rada pruža nove znanstvene spoznaje i doprinose na teorijskoj i aplikativnoj razini koji pridonose postojećem znanju u području istraživanja i nude preporuke za moguća poboljšanja u upravljanju odnosima unutar lanaca opskrbe ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, koji je sam po sebi specifičan. Provedeno istraživanje doprinosi još uvijek slabo razvijenoj raspravi o utjecaju suradnje i povjerenja na uspješnost lanca opskrbe ekoloških poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Iako pregled literature i bibliometrijska analiza pokazuju da područje istraživanja obiluje literaturom, svega nekolicina radova pristupa problemu istraživanja na ovako holistički način. Postavljeni konceptualni model kao takav nije prisutan u prethodnoj literaturi o odnosima u lancima opskrbe hranom i jedan je od rijetkih koji povezuje i stavlja u interakciju suradnju, povjerenje i uspješnost lanca opskrbe hranom. Nadalje, ovo istraživanje daje doprinos u području ispitivanja suradnje i povjerenja u asimetričnim poslovnim dijadama uključivanjem i usporedbom percepcija dviju strana (proizvođača i maloprodavača) u vrlo često asimetričnom odnosu. Uz znanstveni i metodološki doprinos, rad nudi značajne implikacije za gospodarsku praksu. Primijenjeni istraživački model pruža dokaze koji potvrđuju pozitivan učinak određenih čimbenika suradnje na razvoj povjerenja između proizvođača i trgovaca na malo EPPP, i posljedično, utjecaj povjerenja na pokazatelje uspješnosti opskrbnog lanca EPPP. Rezultati istraživanja pružaju potvrdu stvarnih koristi od ulaganja truda u razvoj suradnje, povjerenja i vertikalne integracije među članovima lanca opskrbe hrane. Ove prednosti manifestiraju se kroz postizanje operativne izvrsnosti te poboljšanja ekonomskih pokazatelja svakog pojedinog člana lanca, ali i cjelokupnog lanca opskrbe hrane.

Izv. prof. dr. sc. Ivana Štulec, član Povjerenstva

